

مقدمه

سپاس بی کران آفریدگاری را سزااست که ماده نخستین جهان را بقدرت بی پایان خود بی آفرید، و زمینها و آسمانها و اخترانش را از آن پدید آورد، و پدیده ای آنچه شایسته بود عطا فرمود، و از رهگذر نظم آفرینش انسان را به عظمت و قدرت خود آگاه فرمود.

برای ما که با ابعاد کوچکی در زندگی روزمره سروکار داریم و فواصلی در حد متر و کیلومتر را می توانیم به خوبی تصور کنیم یقیناً فاصله هایی در حد چند میلیون سال نوری بسیار دور از ذهن خواهد بود. لیکن با یک سفر تخیلی که از ابعاد کوچک قابل فهم به فضاهاى بسیار دور کشانده می شویم تا حدودی تصور ابعاد کیهانی قابل درک می شود. از بعد نگرشی می توان به عظمت جهان آفرینش و قدرت لایزال الهی و کوچکی موجودی به نام انسان پی برد که به کمک قوه ی تخیل، فعالیتهای ذهنی و مهارتهای گوناگون می تواند به اسرار این جهان نیز پی ببرد . مواردی که اعجاز قرآن محسوب می شود انواع علومى است که در خود جای داده است و جز با تفکر به دست نمی آید، در این تحقیق یکی از علومى که نشان گر عظمت خداوند است از زبان قرآن بیان گردید علم نجوم است.

آسمان شناسان پیشین معتقد بودند که فلک جسم مدور بزرگ و شفافى است که ستارگان در آن میخ کوب شده است ولی قرآن عقیده آنان را تکذیب می کند و مطابق آنچه امروزه روشن شده است می گوید فلک یعنی مدار، افلاک یعنی مدار ستارگان و هر ستاره ای برای خود مدار مستقلی است این مطلب از بعضی آیات قرآن به وضوح بر می آید و با اندک توجه و دقت در آن موارد مطالب مورد نظر گویا می شود.

قرآن کریم معجزه جاویدان حضرت محمد(ص) است. دانشمندان از دیر باز وجود گوناگونی را برای اعجاز قرآن بیان کرده اند. همزمان با کشفیات علمی در دو قرن اخیر، اعجاز علمی قرآن نیز مطرح شد. عده ای از مفسران و صاحب نظران کوشیده اند تا با انطباق پاره ای از آیات قرآن بر کشفیات جدید علوم تجربی، این ادعا را به اثبات برسانند.

بخش اول : کلیات و مفهوم شناسی

فصل اول : کلیات

فصل دوم : مفهوم شناسی

فصل اول : کلیات

تعریف و تبیین موضوع

نجوم در قرآن: علم نجوم علم تحقیق در اجرام فلکی است. در مآخذ اسلامی علم هیئت و علم افلاک نیز خوانده شده است.

قرآن کتاب هدایت و ارشاد به صراط مستقیم الهی است که متضمن خیر دنیا و آخرت و رضای خداوند است و قرآن کتاب علم طبیعی که هر مکتشف و مخترعی بتواند از آن چیزی کشف کند تا کشف خود را بدان مستند سازد نیست. آن چنان که کتاب اقتصاد، فلسفه و تاریخ و غیره نیز نیست و اگر ما می‌گوییم «نجوم در قرآن» به این معنا نیست که قرآن را کتاب نجوم و هیئت می‌دانیم بلکه برآنیم تا برخی تعبیرات و اصطلاحات مربوط به علم نجوم و هیئت را که در قرآن از آنها نام رفته، بازگو کنیم، و شرح و توضیح و بیداشت علمای علم هیئت و نجوم را در تفسیر و تحلیل آنها ذکر کنیم. در اینجا برخی از تعبیرات و اصطلاحات مربوط به علم نجوم و هیئت را که در قرآن به کار رفته بر می‌شماریم.^۱

کوکب در لغت: ستاره ی بزرگ روشن

۱- بهاء الدین خرمشاهی، دانشنامه قرآن و قرآن پژوهی، ج ۲، چاپ دوم، تهران، نشر ناهید، ۱۳۸۱، ص ۲۲۱۴.

کوکب در اصطلاح: رهنمون بودن ستارگان (ثوابت) برای مسافران سرگردان در شب اشاره

می‌کند.^۱

کواکب در اصطلاح جمع محلی به الف و لام است و تمامی کوکبها را بدون استثنا در بر دارد،

بنابراین زینت بخش آسمان اول تمامی ستارگان هستند، که در آسمان دیده می‌شوند، این

چراغهای فروزان آسمانی تنها دو طاق نخستین آسمان افروخته شده و زینت بخش آن جایگاهند.^۲

نجوم: ظاهر و آشکار شدن، سر درآوردن.

علم نجوم، مطالعه و بررسی سیاره‌ها، ستاره‌ها و بسیاری از اجسام دیگر در کیهان و ماورا

کره‌ی زمین را به عهده دارد. خورشید، ماه، سیاره‌ها، ستارگان و سحابی‌ها و کهکشان‌ها مورد

مطالعه‌ی اخترشناسان قرار می‌گیرند، تا اطلاعاتی درباره‌ی ماهیت آنها و این که چگونه بوجود

آمده‌اند، کسب شود.^۳

اهمیت و ضرورت موضوع

یکی از مباحث مهم در دانشهای اسلامی، دانش نجوم اسلامی است. این موضوع بدلیل مسائل

عبادی مهمی است که در این دین وجود دارد. نخستین علوم‌ی که ساکنان بلاد اسلامی به آن

اهتمام ورزیدند علوم‌ی مانند: طب، کیمیا و نجوم بود، که احکام این علوم را بر دیگر علوم ترجیح

می‌دادند. در خلال سال ۱۸۰ میلادی تا قرن شانزدهم، اعراب در زمینه‌ی ستاره‌شناسی برتری

۲- همان، ص ۲۲۱۵.

۱- محمد معین، فرهنگ فارسی معین، ج ۳، چاپ اول، تهران، نشر سی‌کل، ۱۳۸۲، ص ۲۱۲۵.

۲- همان، ص ۳۲۱۲.

۴- جا دارد که بحث تخصصی در رابطه با هر یک از اجرام سماوی به طور جداگانه بررسی و مورد تحقیق قرار گیرد از قبیل (خورشید و آسمان) از دیدگاه آیات و روایات.

منابع و مآخذ

*** قرآن**

*** نهج البلاغه**

- ۱- احمد بن فارس- مقایس اللغه، نشر مکتب الاسلامی، چاپ اول، قم، ۱۴۰۴ ق.
- ۲- الخطیب عبداغنی، قرآن و علم امروز، مترجم اسدالله...، بی‌نا، چاپ اول، تهران، ۱۳۶۲ ش.
- ۳- اسعدي داوود سلمان، اسرار الکون فی القرآن، نشر دارلحرف العربی، چاپ اول، بی‌جا، ۱۴۱۷ ق.
- ۴- العروس الحویزی عبد علی بن جمعه، تفسیر نور الثقلین، ج ۲، نشر اسماعیلیان، چاپ چهارم، قم، ۱۴۱۵ ق.
- ۵- اوبلا کراریک، فیزیک نوین ، مترجم بهروز بیضاوی، نشر قدیانی، چاپ نهم، بی‌جا، ۱۳۸۹ ش.

- ۶- بستاني فواد افرام، فرهنگ ابجدي، ج ۱، نشر اسلامي، چاپ دوم، تهران، ۱۳۷۵ ش.
- ۷- بوكاي موريس، مقايسه اي ميان تورات، انجيل، قرآن و علم، مترجم ذبيح الله دبیر، نشر فرهنگ اسلامي، چاپ سوم، تهران، ۱۳۶۵ ش.
- ۸- بهجت پور عبدالکریم، محمدعلي رضايي اصفهاني، ابراهيم کلان تري، علي نصيري، تفسير موضوعي قرآن کریم، نشر معارف، چاپ پنجم، بي جا، بي تا.
- ۹- مصطفي حسيني دشتي، معارف و معارييف (دايره المعارف جامع اسلامي)، ج ۵، نشر مؤسسه فرهنگي آرايه، چاپ اول، تهران، ۱۳۸۵ ش.
- ۱۰- حقايق بابک، بابک رياحي پور، دائره المعارف بزرگ زرین، ج ۳، بي نا، چاپ چهارم، تهران، ۱۳۸۶ ش.
- ۱۱- خرمشاهي بهاء الدين، دانشنامه قرآن و قرآن پژوهي، ج ۲، نشر ناهيد، چاپ دوم، تهران.
- ۱۲- خوئي ابوالقاسم، مرزهاي اعجاز، مترجم جعفر سبحاني، نشر كانون انتشارات محمدي، تهران، ۱۳۴۹ ش.
- ۱۳- راغب اصفهاني حسين بن محمد، مفردات راغب، نشر دارالقلم الدار الشاميه، چاپ اول، بيروت، ۱۴۱۲ ق.
- ۱۴- رضايي اسفهانى محمد علي، پژوهش در اعجاز علمي قرآن، ج ۱، نشر کتاب مبین، چاپ پنجم، قم، ۱۳۸۸ ش.
- ۱۵- رضايي فر جعفر، قرآن و آخرين پديده هاي علمي (اعجازهاي علمي قرآن) نشر فوژان، چاپ اول، بي جا، ۱۳۷۵ ش.
- ۱۶- روحاني کمال، اعجاز علمي قرآن و سنت، نشر آراس، چاپ اول، سنندج، ۱۳۹۱ ش.

- ۱۷- زحشري محمود بن عمر، تفسير الكشاف، نشر دار الكتب الاسلاميه، چاپ اول، تهران، ۱۴۲۴ ق.
- ۱۸- سليمي لطفعلي، كهكشانها در قرآن، نشر انصاري، چاپ اول، قم، ۱۳۸۱ ش.
- ۱۹- شاه ويسي ثريا، راز آسمانها و زمين، نشر دفتر تبليغات اسلامي حوزه علميه قم، چاپ اول، قم، ۱۳۷۸ ش.
- ۲۰- شهرستاني هبه الدين، اسلام و هيئت، مترجم هادي خسرو شاهي، نشر مؤسسه بوستان كتاب، قم، ۱۳۸۷ ش.
- ۲۱- شيرين زاده منوچهر، شگفتيهاي آيات خدا، نشر سيمرغ خراسان، مشهد، ۱۳۸۹ ش.
- ۲۲- صادقي محمد، زمين و آسمان و ستارگان از نظر قرآن، نشر كتابفروشي مصطفوي بوذر جهري، تهران، ۱۳۴۴ ش.
- ۲۳- صادقي محمد، ستارگان از ديدگاه قرآن، نشر اميد فردا، چاپ سوم، تهران، ۱۳۸۵ ش.
- ۲۴- طباطبائي محمد حسين، تفسير الميزان، نشر دفتر انتشارات اسلامي جامعه مدرسين حوزه علميه قم، چاپ پنجم، قم، ۱۳۷۴ ش.
- ۲۵- طريحي فخرالدين بن محمد، مجمع البحرين، بي نا، چاپ سوم، تهران، ۱۳۵۷ ش.
- ۲۶- فيض كاشاني محمد حسن بن شاه مرتضي، تفسير صافي، ج ۳، نشر مكتب الصدر، چاپ دوم، تهران، ۱۴۱۵ ق.
- ۲۷- فيومي، مصباح المنير، نشر دارالهجره، چاپ دوم، قم، ۱۴۱۴ ق.
- ۲۸- قرائتي محسن، تفسير نور، ج ۷ و ۱۰، نشر مركز فرهنگي درسهايي از قرآن، چاپ اول، تهران بي نا.

- ۲۹- قرش بنایي علي اکبر، قاموس قرآن، نشر دارالکتب الاسلاميه، چاپ ششم، تهران، ۱۴۱۲ ق.
- ۳۰- قمي ع لي بن ابراهيم، تفسير قمي، ج ۲، نشر دارالکتب، چاپ سوم، قم، ۱۴۰۴ ق.
- ۳۱- کایردگانی، نجوم به زبان ساده، مترجم محمدرضا خواجه پور، نشر مؤسسه جغرافیایی و کارتوگرافی گیتاشناسی، چاپ هفتم، تهران، ۱۳۸۹
- ۳۲- مترجمان، تفسير مجمع البيان، ج ۲۳، نشر فراهانی، چاپ اول، تهران، ۱۳۶۰ ش.
- ۳۳- مترجمي عیسی، قرآن و کیهان شناسی، نشر پژوهش های تفسير و علوم قرآن، چاپ اول، قم، ۱۳۸۷ ش.
- ۳۴- معین محمد، فرهنگ فارسی معین، ج ۴، نشر سی کل، چاپ اول، تهران، ۱۳۸۲ ش.
- ۳۵- مصباح یزدی محمد تقی، معارف قرآن، نشر در راه حق، قم، ۱۳۶۷ ش.
- ۳۶- مصطفوي حسن، التحقيق في كلمات القرآن الكريم، نشر وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامي، چاپ اول تهران، ۱۳۶۸ ش.
- ۳۷- مکارم ناصر، تفسير نمونه، نشر دارالکتب الاسلاميه، چاپ اول، تهران، ۱۳۷۴ ش.
- ۳۸- ملک عباسي منصور، شناخت مباني نجوم، ج ۱، بی نا، چاپ اول، تهران، ۱۳۸۱ ش.
- ۳۹- ناصري محمد باقر، مختصر مجمع البيان، نشر اسلامي جامعه مدرسين حوزه علميه قم، چاپ دوم، قم، ۱۴۱۳ ق.
- ۴۰- نجفی گودرز، مطالب شگفت انگیز قرآن، نشر سبحان، چاپ دوم، تهران، ۱۳۷۷ ش.

۴۱- نیکلسون آين، ۱۸۶ پرسش و پاسخ نجومی، مترجم
عبدالمهدي رياضي، هادي رفيعي، نشر آستان قدس رض وي،
بيجا، ۱۳۸۵ ش.

۴۲- ويليام ها و کينگ استفن، تاريخچه زمان، مترجم
حبيب الله دادفر، زهره دادفر، نشر کيهان، چاپ اول،
بيجا، ۱۳۶۹ ش.

۴۳- [www. HupAA. Com](http://www.HupAA.Com)

۴۴- www. Tebyan. Ir

۴۵- www. Maarefguran. Org

۴۶- www. Porseman. Org

۴۷- www. guran. Logy. Com